

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

**Directie Duurzame
Economische Ontwikkeling**

Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Sjoerd Smit

T 070 348 7756

F 070 348 5956

sjoerd.smit@minbuza.nl

Datum 6 maart 2013

Betreft Beantwoording vragen van de leden Maij, Jan Vos, Klaver, Gesthuizen en Jasper van Dijk over het Oxfam-rapport 'Behind the Brands' over sociale en milieu-effecten van de tien grootste bedrijven uit de voedingsmiddelensector

Onze Referentie

DDE-139/2013

Uw Referentie

2013Z03761 en 2013Z03772

Bijlage(n)

Hierbij bied ik u, mede namens de Staatssecretaris van Economische Zaken, de antwoorden aan op de schriftelijke vragen gesteld door de leden Maij, Jan Vos, Klaver, Gesthuizen en Jasper van Dijk over het Oxfam-rapport 'Behind the Brands' over sociale en milieueffecten van de tien grootste bedrijven uit de voedingsmiddelensector. Deze vragen werden ingezonden op 27 februari 2013 met kenmerken 2013Z03761 en 2013Z03772.

De Minister voor Buitenlandse Handel
en Ontwikkelingssamenwerking,

Lilianne Ploumen

Antwoorden van Lilianne Ploumen, Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op vragen van de leden Maij, Jan Vos, Klaver, Gesthuizen en Jasper van Dijk (PvdA, GroenLinks en SP) over het Oxfam-rapport 'Behind the Brands' over sociale en milieueffecten van de tien grootste bedrijven uit de voedingsmiddelensector.

Directie Duurzame
Economische Ontwikkeling

Onze Referentie
DDE-139/2013

Antwoorden op de vragen met referentie 2013Z03761

Vraag 1

Kent u het Oxfam rapport 'Behind the Brands' over de sociale en milieu impacts van de tien grootste voedsel- en drankenproducenten in de wereld?

Antwoord

Ja.

Vraag 2

Hoe beoordeelt u de bevinding van Oxfam dat geen van de tien grootste voedsel- en drankenproducenten in de wereld door de test komt met een goede algemene score op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen?

Antwoord

Ik deel de analyse van Oxfam dat een aantal bedrijven uit de voedingsmiddelensector op de goede weg is voor wat betreft duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen, maar dat er nog veel ruimte is voor verbetering. Het oordeel dat alle bedrijven onvoldoende scores is voor rekening van Oxfam. Relevanter is dat de ranking laat zien dat er grote verschillen zitten tussen de bedrijven en dat bedrijven worden aangemoedigd om van elkaar te gaan leren in een 'race to the top'. Het kabinet is van mening dat we van de voedingsmiddelenconcerns mogen vragen dat zij zich inzetten om die verbetering te realiseren. Samenwerking met andere partijen binnen de keten is daarin cruciaal.

Vraag 3

Deelt u de mening dat voedsel- en drankenproducenten transparanter moeten zijn over de herkomst van hun producten en de productieomstandigheden in hun toeleveringsketen zodat consumenten een beter inzicht krijgen of deze bedrijven wel echt duurzaam en maatschappelijk verantwoord opereren?

Antwoord

Transparantie is een belangrijke voorwaarde voor dialoog met stakeholders en het goed informeren van consumenten. Daarnaast is het van belang dat claims van producenten op het gebied van duurzaamheid worden onderbouwd met feiten. Het rapport laat zien dat de voedingsmiddelenindustrie uit concurrentieoverwegingen terughoudend is met het verschaffen van informatie over de toeleveringsketen.

Vraag 4

Deelt u de mening dat de keuzevrijheid van de consument te beperkt is door intransparantie in de productieketen van voedsel en dat deze intransparantie een rem is op de verduurzaming van de voedselproductie? Op welke wijze gaat u de huidige intransparantie tegen?

Antwoord

Consumenten hebben in veel gevallen de mogelijkheid om een bewuste keuze te maken over de aanschaf van levensmiddelen, bijvoorbeeld door te kiezen voor gecertificeerde producten. Consumenten moeten erop kunnen vertrouwen dat claims van producenten over duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen stroken met de productiepraktijk in ontwikkelingslanden. Hiervoor is transparantie over de herkomst en productieomstandigheden van belang. Dit is primair de verantwoordelijkheid van de sector. Daar waar de overheid via het bedrijfsleveninstrumentarium direct betrokken is bij investeringen in de sector sporen we aan tot maximale openheid.

**Directie Duurzame
Economische Ontwikkeling**

Onze Referentie
DDE-139/2013

Vraag 5

Deelt u de zorg dat niet één van de grootste voedsel- en drankenproducenten in de wereld publiekelijk heeft toegezegd om boeren eerlijke prijzen te gaan betalen? Zo ja, hoe stimuleert u dat producenten wel eerlijke prijzen betalen aan boeren? Zo nee, waarom niet?

Vraag 6

Op welke wijze stimuleert u de in Nederland gevestigde voedsel- en drankenproducenten om hun toeleveringsketen structureel te verduurzamen?

Antwoord op vragen 5 en 6

Ik deel de zorg dat boeren in ontwikkelingslanden door hun positie in de keten kwetsbaar zijn en daardoor vaak een lage prijs kunnen krijgen voor hun producten. Via onder ander het 2SCALE programma, IDH en organisaties als Solidaridad en Agriterra werk ik met bedrijven die in Nederland of elders gevestigd zijn aan programma's om o.a. de inkomenspositie van boeren en boerinnen te verbeteren. Ook andere maatschappelijke organisaties die ik steun via het Medefinancieringsstelsel II, waaronder Oxfam Novib, dragen bij aan deze doelstelling. Bijvoorbeeld door boeren te helpen zich beter te organiseren en aandacht te hebben voor goede landbouwpraktijken die op duurzame wijze opbrengsten en toegang tot markten verbeteren. In veel gevallen zien we dat deze programma's ook in het belang van bedrijven werken, die op deze manier toegang krijgen tot meer of kwalitatief betere grondstoffen.

Daarnaast gebruik ik de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen om bedrijven op hun verantwoordelijkheid te wijzen. Hierin is sinds 2011 opgenomen dat bedrijven geen minder gunstige lonen en arbeidsvoorwaarden zouden moeten hanteren dan vergelijkbare werkgevers in het gastland en tenminste een leefbaar loon moeten betalen.

Kleine boeren zijn als zelfstandige producenten van grondstoffen niet rechtstreeks in dienst zoals een werknemer. Desondanks beschouw ik deze bepaling ook op hen van toepassing. Afnemers van deze producenten moeten boeren dus in staat stellen een leefbaar inkomen te genereren.

Vraag 7

Bent u bereid er voor te zorgen dat de in Nederland gevestigde voedsel- en drankenproducenten niet bijdragen aan de oneerlijke onteigening van land en schendingen van landrechten in ontwikkelingslanden? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Van Nederlandse bedrijven vraag ik dat zij de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen naleven, waarin de verantwoordelijkheid tot het voorkomen van mensenrechtenschendingen is opgenomen. Zij dienen zich ook te vergewissen van de risico's op mensenrechtenschendingen bij landverwerving en daar gepaste consequenties uit te trekken.

**Directie Duurzame
Economische Ontwikkeling**

Onze Referentie
DDE-139/2013

Daarnaast bestaat een aantal specifieke richtlijnen, voor specifieke kwesties van bijvoorbeeld het *Committee on World Food Security (CFS)* waar het landrechten betreft of de *Performance Standards van de International Finance Corporation (IFC)* als het om financiële transacties gaat. De kracht van dit soort richtlijnen zit voornamelijk in de zelfregulerende werking binnen de sectoren waarop ze betrekking hebben. De overheid is een voorstander van dergelijke initiatieven en speelt een actieve rol bij de totstandkoming van deze vrijwillige richtlijnen, bijvoorbeeld bij de vorig jaar aangenomen *CFS Voluntary Guidelines on Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*. Bij financiering via FMO en PSI geldt dat indien er sprake is van een investering in bedrijfseigen hectares grond (bijvoorbeeld in irrigatie-infrastructuur, verbouw van gewassen, bouw van kassen etc.) de acquisitie moet voldoen aan de *IFC Performance Standards*.

Via de onder het antwoord op vraag 5 genoemde organisaties en programma's en onze ambassades ondersteunen we de bedrijven met als doel betrokkenheid bij schendingen van landrechten te voorkomen en te zoeken naar oplossingen waar schendingen zich onverhoopt voor doen. Samenwerking met verschillende ketenpartners (o.a. producenten organisaties, handelaren en retailers) en lokale overheden is hiervoor vereist. Verder steun ik maatschappelijke organisaties die zowel lokaal als internationaal schendingen van deze rechten opsporen en misstanden aan de orde stellen.

De Nederlandse Federatie voor de Levensmiddelen Industrie heeft namens de bij haar aangesloten bedrijven laten weten met het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Buitenlandse Zaken in gesprek te willen naar aanleiding van het Oxfam-rapport. Ik ga hier graag op in. Het gaat er daarbij om hoe bedrijven gezamenlijk met stakeholders beter kunnen bijdragen aan de positie van de zowel mannelijk als vrouwelijke boeren en arbeiders in ontwikkelingslanden en het voorkomen van oneerlijke landonteigeningen en andere misstanden.

Vraag 8

Bent u bereid er voor te zorgen dat de in Nederland gevestigde voedsel- en drankenproducenten niet bijdragen aan uitbuiting van vrouwen en boeren in ontwikkelingslanden? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ja, ik ben dan ook voornemens om bedrijven aan te sporen beter in kaart te brengen hoeveel mannen en vrouwen binnen hun productieketens werkzaam zijn en of vrouwen gelijke behandeling en betaling ontvangen. Zie ook het antwoord op vraag 7.

Vraag 9

Bent u bereid er voor te zorgen dat de in Nederland gevestigde voedsel- en drankenproducenten niet bijdragen aan schendingen van arbeids- en

mensenrechten in ontwikkelingslanden? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waarom niet?

**Directie Duurzame
Economische Ontwikkeling**

Antwoord

Zie antwoord op vraag 7.

Onze Referentie
DDE-139/2013

Antwoorden op de vragen met referentie 2013Z03772

Vraag 1

Wat is uw reactie op het artikel 'Oxfam hekelt voedselgiganten', waarin wordt belicht dat geen van de tien grootste levensmiddelenconcerns uitblinkt in milieuen mensvriendelijkheid?

Antwoord

Het rapport '*Behind the Brands*' laat zien dat ondanks een toegenomen streven naar meer duurzaamheid er nog veel verbetering mogelijk is in de productieketens en *sourcing* gebieden van de multinationals uit de voedingsmiddelenindustrie. De door Oxfam ontwikkelde index kan een goede stimulans zijn voor bedrijven om vooruitgang te boeken op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het betreft hier overigens een gedeelde verantwoordelijkheid van bedrijven, handelaren, overheden, het maatschappelijk middenveld en de consument. Het is constructief dat bedrijven als Unilever en Nestlé positief op het rapport hebben gereageerd en zich inzetten voor versnelde verduurzaming van de eigen productieketens.

Vraag 2

Deelt u de mening dat het onacceptabel is dat levensmiddelenconcerns producten op de Nederlandse markt aanbieden waarbij de productie van deze middelen ernstige sociale- en milieuschade aanricht? Zo ja, welke stappen gaat u ondernemen om dit voor de toekomst te voorkomen?

Antwoord

De weging van de positieve en negatieve aspecten van het opereren van de levensmiddelenconcerns in ketens is voor rekening van Oxfam Novib. Duidelijk is dat er verbetering mogelijk is en de ranglijst laat zien dat er grote verschillen zitten tussen de bedrijven. Hierdoor worden de bedrijven aangemoedigd om van elkaar te gaan leren in een 'race to the top'. Het kabinet is van mening dat we van bedrijven mogen vragen dat zij zich inzetten om die verbetering te realiseren. De vernieuwde OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn daarbij het uitgangspunt. De bedrijven dienen de ketenverantwoordelijkheid die daarin wordt beschreven binnen de context van hun eigen ketens in te vullen. Daarbij is transparantie een belangrijke voorwaarde voor dialoog met stakeholders en voorwaarde om consumenten goed te informeren. Daarnaast is het van belang dat claims van producenten op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen daadwerkelijk kunnen worden gestaafd.

Vraag 3

Bent u van mening dat consumenten worden misleid doordat deze grote concerns zich voordoen als een bedrijf dat maatschappelijk verantwoord onderneemt, maar dit imago niet vertalen in beleid?

Antwoord

Bedrijven die zich profileren met of voorstaan op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen doen dit zelden als een manier om consumenten te misleiden. De betreffende bedrijven geven met hun MVO beleid immers aan waarop de samenleving hen mag aanspreken en op welke de doelstellingen ze mogen worden afgerekend. Een aantal grote bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie heeft de laatste jaren aanzienlijke vooruitgang geboekt ten aanzien van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Zo heeft Unilever aangekondigd dat voor 2020 de hele productieketen van het bedrijf is verduurzaamd en hebben andere bedrijven vergelijkbare doelstellingen neer gezet. Deze koplopers moeten hiervoor worden geprezen, maar tegelijkertijd geldt dat er nog een lange weg te gaan is, zeker voor de achterblijvers in de sector. De Oxfam-index kan helpen om die bedrijven aan te zetten tot een 'race to the top', waarin duurzaamheid tot norm wordt verheven. De rol van onder andere maatschappelijk organisaties blijft daarin cruciaal, zowel in het scherp houden als ondersteunen van bedrijven bij het behalen van hun doelstellingen. Daarnaast bestaat er ook een rol voor de consument, die in veel gevallen de mogelijkheid heeft om een bewuste keuze te maken over de aanschaf van levensmiddelen, bijvoorbeeld door te kiezen voor gecertificeerde producten.

Vraag 4

Hoe gaat u transparantie bevorderen over de omvang, scope en inhoud van alle Nederlandse (private) investeringen in land en landverwervende bedrijven, mede gelet op het feit dat westerse bedrijven de grootste betrokkenen blijken te zijn bij landroof ?

Antwoord

Nederland ondersteunt organisaties als de *International Land Coalition* (ILC) en GRAIN als voorvechters van meer transparantie rond land deals. GRAIN was in 2008 de eerste organisatie die wereldwijd het thema landroof agendeerde en ILC heeft vorig jaar de zogenaamde *Land Matrix* gelanceerd waarin honderden geverifieerde grootschalige landverwervingen beschreven staan. Nederland is daarnaast actief lid van de *EU Working Group on Land Issues* die streeft naar meer transparantie over landverwerving. Deze groep is voornemens de lancering van een land transparantie initiatief te agenderen voor de volgende G8 bijeenkomst. Langs deze weg wil Nederland ook de transparantie van Nederlandse bedrijven over hun landverwervingen bevorderen.

Vraag 5

Bent u bereid om te bevorderen dat voedingsmiddelenbedrijven transparanter worden over de inhoud van land gerelateerde deals (transparantie over contracten, publicatie van sociale en milieu impact assessments et cetera)? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Zie bovenstaande beantwoording van vragen 3 en 4 die zijn gesteld door de leden Majj en Jan Vos (beiden PvdA) en het lid Klaver (GroenLinks).

Vraag 6

Bent u bereid deze schriftelijke vragen vóór het algemeen overleg over Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) van 7 maart 2013 te beantwoorden?

Antwoord

Ja.

**Directie Duurzame
Economische Ontwikkeling**

Onze Referentie
DDE-139/2013